

Handleiding

voor de

Beoordelaar

van

Bondsscheidsrechters

September 2017

Voorwoord

Deze handleiding is bestemd voor alle beoordelaars van bondsscheidsrechters van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB). Zij beoogt met deze duiding en uitleg een bijdrage te leveren aan een kwalitatief hoogwaardige en meer uniforme werkwijze van beoordelaars. Deze aangepaste versie is een uitvloeisel van de evaluatie van het nieuwe Beoordelingssysteem (en Arbitragerapport) dat in het seizoen 2015/2016 is ingevoerd.

Het nieuwe Beoordelingssysteem wordt gekenmerkt door:

- Focus op de, ook internationaal gangbare, praktijk om scheidsrechters primair te bekijken op hun ontwikkeling en op hun potentie om op een hoger niveau te gaan fluiten.
- Aansluiting bij de Kwalificatiestructuur Sport (KSS) 2012, waarin de competenties van officials worden beschreven. Deze competenties zijn toegesneden op de situatie binnen de hockeysport en de KNHB.
- Een andere manier van cijfermatige waardering van de prestatie van de scheidsrechter, die de vaak gevoelde willekeur reduceert.

Voor de beoordelaar betekende dit ontegenzeggelijk een omslag in denken over beoordelen. Meer dan ooit wordt hij geacht zijn taak op coachende wijze te vervullen. Het ontwikkelingsgerichte karakter van het systeem wordt ook gereflecteerd in de wijze waarop de cijfermatige waardering van de prestatie van de scheidsrechter tot stand komt.

De evaluatie van het nieuwe systeem bracht aan het licht dat beoordelaars er over het algemeen goed mee uit de voeten kunnen, maar dat op een aantal punten verbeteringen gewenst zijn. Deze zijn inmiddels ook doorgevoerd. Het betreft de wijze waarop de waardering gepresenteerd wordt (nu als een percentage i.p.v. een rapportcijfer) alsmede een aantal aanpassingen aan het Arbitragerapport.

Sommige zaken veranderen niet. Het blijft voor de beoordelaar noodzaak bij te blijven. Hij dient zijn vaardigheden voortdurend op peil te houden en waar mogelijk aan te scherpen. Dit kan door het lezen van deze handleiding, het bezoeken van wedstrijden en vooral ook door het bijwonen van bijscholingen en briefings. De KNHB hoopt en verwacht dat de beoordelaars hierdoor nog meer waardering van de scheidsrechters zullen krijgen en daarmee tevens meer plezier zullen ontlenen aan hun inspanningen ten behoeve van de arbitrage.

Nieuwegein, september 2017

NB Om moeizame constructies met hij/zij en zijn/haar te vermijden is ervoor gekozen om de beoordelaar en de scheidsrechter alleen in de mannelijke vorm te beschrijven.

1. Doel van de beoordeling

Het beoordelen van scheidsrechters heeft ten doel het monitoren en verbeteren van de kwaliteit van de arbitrage binnen de KNHB.

Het gaat daarbij in de eerste plaats om een goed gesprek tussen beoordelaar en scheidsrechter na afloop van de wedstrijd. Daarin komen aan de orde de sterke punten van de scheidsrechter en welke competenties verdere ontwikkeling behoeven.

Secundair is het oordeel van de beoordelaar of en in hoeverre de scheidsrechter zijn huidige niveau ontstijgt. Dit laatste is van belang voor de Commissies Landelijke- en Districtsbondsarbitrage (LBa en DBa), die hierdoor inzicht krijgen in de relatieve prestaties van de arbiters en aldus kunnen bepalen op welk niveau zij kunnen worden ingezet.

2. Taken en competenties van de beoordelaar

De taken van de beoordelaar zijn:

1. Zich, uitgaande van de wedstrijd die hij op verzoek van de LBa of DBa bezoekt, een oordeel vormen over het functioneren van de scheidsrechters in het licht van hun ontwikkeling naar een volgend niveau.
2. Met de scheidsrechters hun optreden in de wedstrijd nabespreken en hun, op coachende wijze, feedback geven op zowel de sterke als de te verbeteren/ontwikkelen aspecten van dat optreden.
3. Het besprokene en zijn oordeel samenvatten in een Arbitragerapport.

Om zijn taken naar behoren te kunnen uitoefenen dient een beoordelaar in de eerste plaats te beschikken over de competenties zoals die zijn verwoord in het competentieprofiel (zie Bijlage 1, pagina 8). Daarnaast dient hij goed op de hoogte te zijn (en blijven) van spelregels, afspraken tijdens briefings en ontwikkelingen in het spel.

In de hoofdstukken 3 (Oordeelsvorming), 4 (Nabespreking) en 5 (Arbitragerapport) worden taken en vaardigheden nader uitgewerkt in meer concrete activiteiten en aanbevelingen. In hoofdstuk 6 worden de te waarderen kwalificaties besproken en in hoofdstuk 7 komt de waardering zelf aan de orde.

3. Oordeelsvorming over gedrag

Er wordt wel gezegd: 'Je bent als scheidsrechter zo goed als je laatste wedstrijd'. Bij beoordelen gaat het om de wedstrijd die de scheidsrechter op dat moment aan het fluiten is. Hij begint dus elke keer weer 'op nul'. Zijn reputatie is irrelevant, evenals een eventuele eerdere ervaring van de beoordelaar met hem. Iets anders is, dat de reputatie van de scheidsrechter ertoe kan bijdragen dat een wedstrijd 'goed loopt'. Dit laatste moet de beoordelaar natuurlijk wel meewegen.

Om zich een goed oordeel over het optreden van de scheidsrechter te kunnen vormen, zal de beoordelaar uitstekend moeten kunnen (1) **observeren** en (2) **evalueren**. Wanneer we het hebben over het 'optreden' van de scheidsrechter dan gaat het om diens gedrag voor, tijdens en direct na de wedstrijd. Gedrag is in dit verband gedefinieerd als datgene, wat iemand doet en/of zegt. Gedrag is uitdrukkelijk niet wat de scheidsrechter denkt of voelt en al helemaal niet wat de beoordelaar denkt of voelt. De beoordelaar is geen psycholoog en hoeft het gedrag van de scheidsrechter niet te duiden of te verklaren. De beoordelaar kijkt en luistert naar wat de scheidsrechter in het kader van zijn taak doet en/of zegt en naar de gevolgen daarvan.

3.1 Observeren

De volgende zaken zijn hierbij van belang:

- **Waarnemingspost.** Er is niet één juiste plaats van waaruit de beoordelaar alles kan overzien. De eigen voorkeur speelt een rol, maar ook de situatie ter plaatse (aanwezigheid van een tribune, blokkade van het zicht door publiek of dug-outs). Het beste is een wat onopvallende plaats in te nemen. Beoordelaars zijn niet incognito, maar overduidelijk aanwezig zijn is niet gewenst.
- **Concentratie.** De beoordelaar dient voortdurend de volle aandacht bij het gebeuren op het veld te houden. Hierbij passen geen gesprekken met buitenstaanders, ook als de arbitrage niet het onderwerp is. Samen met een andere beoordelaar of geïnteresseerde scheidsrechter de wedstrijd bekijken kan wel, mits het de concentratie niet schaadt en het bespreken van de arbitrage op discrete wijze gebeurt.
- **Verifiëren.** De scheidsrechter verkeert dikwijls in een betere positie om waar te nemen dan de beoordelaar. Bovendien bepaalt de hoek van waaruit wordt waargenomen in sterke mate wat iemand ziet. Scheidsrechter en beoordelaar kunnen daarom een zeer verschillende perceptie van de werkelijkheid hebben. Het is zaak de visie van de scheidsrechter(s) mee te nemen wanneer de waarneming cruciaal is voor de analyse van de situatie.

TIP: maak altijd **korte notities**, zowel over de goede als de minder goede beslissingen. Concrete voorbeelden scheppen duidelijkheid en vergroten de acceptatie. Dat helpt enorm in het nagesprek en bij de schriftelijke rapportage.

3.2 Evalueren

Hier begint het eigenlijke beoordelen. Het door de scheidsrechter getoonde gedrag moet worden afgezet tegen de competenties, zoals die voor de verschillende categorieën scheidsrechters zijn vastgesteld (zie Bijlage 1, pp. 2-7). Deze analyse zal niet alleen moeten verwoorden wat er goed ging en wat voor verbetering vatbaar was en waarom. Ook de achterliggende oorzaken (bijv. waarom een overtreding gemist werd of waarom de samenwerking onvoldoende uit de verf kwam) dienen aan de orde komen.

Essentieel bij de evaluatie is dat het niveau van de scheidsrechter centraal staat. Het Beoordelingssysteem en het Arbitragerapport zijn toegesneden op het individu, diens prestatie en diens ontwikkeling. De context waarin de scheidsrechter opereert (het niveau van de wedstrijd) komt aan de orde in 7.2 en 7.3.

Beoordelaars behoeven niet langer een cijfer toe te kennen aan het optreden van de scheidsrechter. De cijfermatige *overall*waardering volgt automatisch uit de waardes die de beoordelaar ingeeft op de vijf kwalificaties in het Arbitragerapport, **gekoppeld aan het niveau van de scheidsrechter** (en niet aan het niveau van de wedstrijd!).

Tot slot is het van belang dat de beoordelaar zich conformeert aan een aantal algemeen geldende afspraken:

- In het Arbitragerapport wegen alle kwalificaties even zwaar. De kern is, dat de beoordelaar de prestaties van de scheidsrechter op elk van deze vijf kwalificaties beoordeelt en waardeert.
- Bijzondere situaties of voorvallen, rondom of tijdens de wedstrijd, kunnen de prestatie van de scheidsrechter in een ander perspectief plaatsen. Dit kan worden meegenomen in de waardering op de kwalificaties en toegelicht in het tekstvak 'Algemene informatie & wedstrijdbeeld'.
- **Gemakkelijke wedstrijden bestaan niet!** Sommige wedstrijden zijn wel extra lastig (play-offs, promotie- en degradatieduels, derby's). Als een wedstrijd eenvoudig lijkt, kan dat heel goed een gevolg zijn van het feilloze management van de arbitrage!

TIP: maak onderscheid tussen waarnemings- en interpretatiekwesties. Waarnemingsfouten (NB ook die van de beoordelaar!) hebben vaak een achterliggende oorzaak (bijv. in de positionering) en lenen zich minder tot een dialoog. Bij een foutieve interpretatie van een regel of de briefing werkt een goede discussie vaak verhelderend.

4. Nabespreking

Hoofddoel van het gesprek na de wedstrijd is dat de scheidsrechters, daarbij gefaciliteerd door de beoordelaar, feedback op hun prestatie verkrijgen. Voor de beoordelaar is het nagesprek tevens een gelegenheid om nadere informatie van de scheidsrechters te verkrijgen over hun waarneming bij een voorval (zie 3.1), over hun onderlinge communicatie (al of niet via het 'oortje') of over hun beweegredenen bij een beslissing.

Uit oogpunt van zowel de kwaliteit van de beoordeling als van de acceptatie van die beoordeling door de scheidsrechter is het zaak dat de nabespreking een **echte dialoog** tussen beoordelaar en arbiters is. De beoordelaar treedt hierbij op als gespreksleider.

Vanuit zijn coachende rol zal de beoordelaar niet beginnen met onmiddellijk het eigen oordeel uit te spreken. Integendeel, hij zal juist **veel vragen stellen** om de

scheidsrechter te laten vertellen, aan het denken te zetten en zo te laten reflecteren op de eigen prestatie. In al de situaties waarin de scheidsrechter, door antwoord te geven op vragen van de beoordelaar, zichzelf de juiste feedback geeft, hoeft de beoordelaar deze slechts te bevestigen. Immers, de meest krachtige feedback is die, die iemand zichzelf geeft!

Om te beginnen zal de beoordelaar altijd aandacht schenken aan de goede aspecten van het optreden van de scheidsrechter. Beoordelingen die mede opgebouwd worden rond de positieve zaken in de wedstrijd, dragen veel meer bij aan het zelfvertrouwen en de ontwikkeling van de arbiter dan beoordelingen waarin slechts verbeterpunten worden genoemd.

Bij zaken die de scheidsrechter niet zelf benoemt of waar een verschil van mening resteert, zal de beoordelaar **feedback geven** door aan de orde te stellen wat zijns inziens verkeerd was en waarom. Ook dan is het belangrijk om een scheidsrechter eerst zelf te laten bedenken welke opties hij had en wat de meest passende handelwijze was geweest. Lukt dat niet, dan bespreekt de beoordelaar wat het beste was geweest en waarom, gevolgd door een check of de scheidsrechter het begrepen heeft.

TIP: voer het gesprek in een rustige omgeving, waar storingen tot een minimum worden gereduceerd. Beperk de duur van het gesprek tot maximaal 20 minuten. Als er meer tijd nodig is voor bijv. coaching, maak daar dan een aparte afspraak voor. De teams 'weten' dat de beoordelaar met de scheidsrechters spreekt. Duurt de bespreking lang (ook al is de beoordeling al lang niet meer het thema), dan lijkt het wellicht dat de scheidsrechters 'in de problemen' zijn. Deze indruk willen we vermijden.

4.1 Vragen stellen

Goed coachen is vooral de juiste vragen stellen, waardoor de gecoachte zelf tot inzicht komt. De juiste vragen zijn doorgaans open vragen (wie, wat, waar, waarom, hoe?). Gesloten vragen, die meestal slechts 'ja' of 'nee' als antwoord opleveren, zijn soms nodig om vlug duidelijkheid te scheppen, maar dragen verder weinig bij aan een goede dialoog. Dat geldt evenzeer voor een suggestieve vraagstelling ('Vond je dat ook geen ongelukkige beslissing?'). De ervaring heeft tevens geleerd dat zeer algemene open vragen ('Wat vond je er zelf van?') voor veel scheidsrechters lastig te beantwoorden zijn.

Voorbeelden van wél goed te gebruiken vragen:

- Waar ben je tevreden over?
- Wat zou je de volgende keer anders doen?
- Welke afspraken hebben jullie daarover gemaakt?
- Wat heb jij waargenomen?
- Waarom gaf je die ... (strafbal, gele kaart, strafomkering, enz.)?
- Welke opties had je in die situatie?
- Hoe kun je zoiets het beste oplossen?
- Wat vond jij van het gedrag van die coach?
- Wat was je beweegreden om het niet aan te pakken?
- Wat had je (nog meer) kunnen doen?

4.2 Feedback geven

Vrijwel altijd blijven er situaties die de beoordelaar zelf aan de orde wil stellen. Feedback op zaken die in de ogen van de beoordelaar beter hadden gekund, verloopt het meest effectief wanneer het volgende stramien wordt gevolgd:

- Observatie inleiden.** Vertel welk aspect van het optreden van de scheidsrechter is opgevallen en vraag of hij dat herkent. *Voorbeeld: een scheidsrechter was een paar maal te laat met anticiperen en liep daardoor achter de aanval aan.* Stel de vraag: 'We hebben het nog niet gehad over je positionering. Wat is je daar zelf aan opgevallen?' Bij herkenning: vervolgen met punt c); anders met punt b).
- Observatie weergeven.** Beschrijf zo concreet mogelijk de situatie en wat de scheidsrechter deed en/of zei. Vermijd generalisaties. Zeg niet: 'Je liep

geregeld achter de aanval aan', maar: 'Ik heb drie keer gezien dat je na een hoge bal uit het achterveld achter de aanval aanliep'.

- c) **Reactie vragen.** Ga na of er overeenstemming over de observatie is. Zo ja, vraag de scheidsrechter naar zijn beweegredenen om te doen als hij deed. En vraag door! Zo nee, vraag de scheidsrechter wat hij heeft waargenomen en/of hoe hij de situatie heeft geïnterpreteerd. En vraag door!
- d) **Respect tonen.** Laat de scheidsrechter in zijn waarde door diens waarnemingen en beweegredenen serieus te nemen. Dit laat onverlet dat de beoordelaar het met de scheidsrechter oneens kan zijn (!).
- e) **Argumenten (laten) aandragen.** Vraag eerst of de scheidsrechter begrijpt waarom er sprake was van een ongewenste situatie. Wanneer dat niet leidt tot zelfinzicht, maak dan duidelijk waarom het gedrag of de beslissing van de scheidsrechter ineffectief of foutief was. Vraag hem hoe het anders/beter had gekund of hoe de situatie voorkomen had kunnen worden. Help hem dit verbeterpunt zo **SMART** mogelijk te maken.

Deze aanpak garandeert niet, dat er nooit meer meningsverschillen zullen zijn. Echter, doordat beide partijen kennis van en begrip voor elkaars standpunten hebben verkregen, is het wel mogelijk om in een goede onderlinge verstandhouding **to agree to disagree**.

Tot slot nog dit. Ook voor de feedbackgever geldt dat in de beperking zich de meester toont. Wanneer er in een wedstrijd veel is gebeurd of misgegaan, is het verstandig de scheidsrechter niet te confronteren met een waslijst aan verbeterpunten. Bespreek in zo'n geval alleen de meest zwaarwegende punten. Voor effectieve feedback geldt vrijwel altijd: **'minder is beter dan meer'**.

TIP: beperk de bespreking tot wat jij als beoordelaar zelf hebt gezien en/of gehoord. Speculeer niet over de gevoelens van de scheidsrechter. Laat het eigen gevoel buiten beschouwing. Opmerkingen als: 'Ik had het gevoel dat...(je niet lekker in je vel zat; je zenuwachtig was)' e.d. werken heel vaak contraproductief, zeker als het ook nog eens niet (h)erkend wordt door de scheidsrechter.

5. Arbitragerapport

De laatste taak van de beoordelaar is het vastleggen van het nagesprek in een Arbitragerapport. Hiervoor is een aantal richtlijnen en aanbevelingen te geven:

- Vul het rapport in **binnen 36 uur na de wedstrijd**, wanneer de wedstrijd en het gesprek met de scheidsrechters nog vers in het geheugen liggen.
- Ken een **waarde** toe aan elk van de vijf **kwalificaties**.
- Het rapport bevat in beginsel **alleen het besprokene** na afloop van de wedstrijd.
- Houd het **kort en bondig**. Vermeld de (minimaal 2, maximaal 4) sterke punten en de (minimaal 1, maximaal 3) ontwikkelsuggesties, met een korte onderbouwing en/of toelichting.
- Additionele opmerkingen kunnen worden gemaakt in het tekstvak **Algemene informatie & wedstrijdbeeld**.

- Rond het rapport **uiterlijk op de derde dag** na de wedstrijd af. De scheidsrechter en de LBa of DBa zullen dat hogelijk waarderen!

6. Kwalificaties

De kwalificaties, die voor iedere scheidsrechter van toepassing zijn, worden beschreven in Bijlage 1. Deze zijn:

- Voorbereiding op de wedstrijd
- Begeleiden wedstrijd
- Toepassing spelregels
- Mobiliteit en positioning
- Omgang met spelers, coaches en publiek
- Samenwerking met collega-scheidsrechter

Deze kwalificaties en de daarvan afgeleide competenties zijn gebaseerd op de officiële Kwalificatiestructuur Sport. Per categorie scheidsrechter wordt een specifieke invulling aan de competenties gegeven. Immers, van een ervaren A-scheidsrechter worden andere vaardigheden verwacht dan van iemand die onlangs de stap naar de F-groep heeft gemaakt. Deze specifieke invulling per categorie is enigszins verkort terug te vinden in de toelichting bij de kwalificaties in het Arbitragerapport.

Voorts is ervoor gekozen de competentie ‘Vorbereiding op de wedstrijd’ niet als kwalificatie op te nemen in het Arbitragerapport, omdat dit zich voor een belangrijk deel buiten de waarneming van de beoordelaar voltrekt en derhalve lastig te toetsen is.

De **kwalificaties** waarover de beoordelaar zich tijdens de wedstrijd een oordeel dient te vormen, zijn derhalve:

- **Begeleiden wedstrijd**
- **Toepassing spelregels**
- **Mobiliteit en positioning**
- **Omgang met spelers, coaches en publiek**
- **Samenwerking met collega-scheidsrechter**

Met zijn oordeel spreekt de beoordelaar zich uit in hoeverre de scheidsrechter op ieder van de hierboven genoemde kwalificaties gepresteerd heeft in relatie tot zijn huidige niveau. Hij kan hierbij de volgende waarden toekennen:

- **Onder huidig niveau**
- **Bijna op huidig niveau**
- **Op huidig niveau**
- **Op weg naar volgend niveau**
- **Voldoet aan volgend niveau**

Wanneer het vakje ‘Groep’ van het Arbitragerapport is ingevuld, verschijnen in de toelichting achter iedere kwalificatie de competenties, behorend bij het huidige niveau van de scheidsrechter. Tevens zijn, ter vergemakkelijking van het ontwikkelingsgericht beoordelen, tussen haakjes de competenties van het naast

hogere niveau toegevoegd. Desgewenst kan de beoordelaar Bijlage 1, dat het complete overzicht van competenties bevat, raadplegen.

7. Waardering

Niet in de laatste plaats vanwege het belang dat de scheidsrechter er aan hecht, is het zaak dat de beoordelaar tot een correcte waardering komt die recht doet aan de geleverde prestatie. Ook in het herziene beoordelingssysteem is het cruciaal dat beoordelaars en scheidsrechters de oude manier van cijfers geven en interpreteren volledig loslaten. We waarderen niet langer de prestatie als zodanig, maar de prestatie in het licht van de groeipotentie van de scheidsrechter ten opzichte van zijn huidige niveau.

Een voorbeeld moge dit verduidelijken: de beoordelaar ziet een E-scheidsrechter aan het werk. Zijn prestatie wordt, met inachtneming van de moeilijkheidsgraad van de wedstrijd, afgezet tegen de competenties die behoren bij zijn huidige E-niveau en het naaste hogere D-niveau.

7.1 Het waarderingssysteem

Zoals reeds eerder gememoreerd bepaalt de combinatie van het niveau van de scheidsrechter (ofwel in welke groep hij zit) en de waarden die de beoordelaar aan elk van de vijf kwalificaties toekent (zie vorig hoofdstuk) de cijfermatige uitkomst. Deze uitkomst is niet langer een getal, maar het niveau van de scheidsrechter met daaraan toegevoegd een percentage, bijvoorbeeld E-70%. De werking van het systeem is als volgt:

- De scheidsrechter krijgt per kwalificatie een aantal procenten, dat afhankelijk is van de waarde die de beoordelaar daaraan heeft toegekend.
- Hij ontvangt per kwalificatie 4% bij 'Onder huidig niveau', 8% bij 'Bijna op huidig niveau', 12% bij 'Op huidig niveau', 16% bij 'Op weg naar volgend niveau' en 20% bij 'Voldoet aan volgend niveau'.
- Het totaal kan derhalve variëren van 20% (bij 5x 'Onder huidig niveau') tot 100% (bij 5x 'Voldoet aan volgend niveau'). Een scheidsrechter die over de gehele linie 'Op huidig niveau' scoort, wordt daarvoor beloond met 60%.

7.2 Het niveau van de scheidsrechter (en de wedstrijd)

In de meeste gevallen bekijkt een beoordelaar een scheidsrechter tijdens een wedstrijd die passend is voor zijn huidige niveau, bijvoorbeeld de E-scheidsrechter die een wedstrijd in de Heren 2^e klasse fluit. In een dergelijk geval is het voor de beoordelaar relatief eenvoudig zich een oordeel te vormen of de scheidsrechter onder, op of boven zijn huidige niveau heeft gepresteerd.

Soms fluit een scheidsrechter een niveau hoger dan hij normaliter doet (bijv. omdat hij op dat hogere niveau wordt uitgetoet) of juist op een lager niveau (bijv. als steun voor een onervaren collega). Voor deze twee situaties is het van belang dat de beoordelaar zich conformeert aan de afspraken omtrent waardering van de prestatie van de scheidsrechter. Hieronder worden deze

afspraken nader toegelicht aan de hand van het voorbeeld van de E-scheidsrechter.

Wanneer een E-scheidsrechter in de Heren 1^e klasse (het niveau waarop gewoonlijk D-scheidsrechters worden ingezet) fluit, zijn er voor elk van de vijf kwalificaties in het Arbitragerapport drie mogelijkheden:

- Hij fluit zoals een D-scheidsrechter deze wedstrijd zou fluiten. Zijn waardering zal dan luiden: 'Voldoet aan volgend niveau'. Immers, we gaan uit van **zijn huidige E-niveau**, dat hij kennelijk ontstegen is.
- Hij presteert bijna op de wijze van een D-scheidsrechter. In dat geval zal de waarde 'Op weg naar volgend niveau' worden toegekend.
- Hij fluit niet op het niveau van een D-scheidsrechter, maar op zijn eigen huidige E-niveau. Waardering: 'Op huidig niveau'. In extreme gevallen zou dit zelfs nog lager kunnen zijn.

De situatie dat de E-scheidsrechter wordt aangewezen in de Heren 3^e klasse of de Dames 1^e klasse is de lastigste. Gegeven het niveau van de wedstrijd zal het voor de beoordelaar niet altijd goed mogelijk zijn vast te stellen op welk niveau deze scheidsrechter presteert.

Tegelijkertijd is het van belang te beseffen dat de E-scheidsrechter ook op een wedstrijd van lager niveau wel degelijk zijn eigen huidige niveau kan laten zien, of zelfs meer dan dat. Hij kan dat goed tonen bij bepalende (controle)momenten, die zich in elke wedstrijd voordoen en een stringent optreden van de scheidsrechter vragen. In dergelijke gevallen zal hij dan ook gewoon de navenante waardering moeten krijgen.

Een hoge waardering op het lagere niveau zal bij het bekijken van het totaal van de door de scheidsrechter verzamelde beoordelingen slechts beperkte status hebben. Om die reden zal de LBa of DBa bij haar beslissing om een scheidsrechter al of niet op een volgend niveau in te zetten zich eerst en vooral baseren op de beoordelingen die hij heeft gekregen op wedstrijden van zijn huidige en volgende niveau.

7.3 De moeilijkheidsgraad van de wedstrijd

Hoewel elke wedstrijd op zich staat, is het goed om bij de waardering rekening te houden met de moeilijkheidsgraad. Uiteraard neemt de moeilijkheidsgraad toe met het niveau van de wedstrijd. Echter, **het correct en gecontroleerd fluiten van welke wedstrijd ook is nooit gemakkelijk!** Wedstrijden in de hogere klassen en sommige 'speciale' wedstrijden, zoals derby's, degradatieduels of toppers, zijn extra lastig. Dit zijn de wedstrijden waarin een scheidsrechter de gelegenheid krijgt zijn talenten, en dus zijn geschiktheid voor het volgende niveau, ten volle te etaleren. Het kan evenwel nooit zo zijn dat een scheidsrechter een wat minder hoge waardering krijgt omdat het 'een gemakkelijk te leiden wedstrijd waarin niets gebeurde' was.

BIJLAGE 1

COMPETENTIES SCHEIDSRECHTERS EN BEOORDELAARS

Deze bijlage bevat:

- Wat de bondsscheidsrechter per categorie moet "kennen, kunnen, willen en zijn"
- Hiervan afgeleid: wat de beoordelaar moet "kennen, kunnen, willen en zijn"

De competenties van de scheidsrechters zijn gebaseerd op de Kwalificatiestructuur Sport 2012 (KSS2012) en hebben een relatie met de competenties die aan de orde komen in de opleiding tot Bondsscheidsrechter. Per categorie scheidsrechters gelden specifieke competenties, die in soms wat andere, verkorte, bewoordingen zijn terug te vinden in de toelichting op de kwalificaties in het Arbitragerapport. De kwalificaties zijn:

1. Voorbereiding op de wedstrijd
2. Begeleiden wedstrijd
3. Toepassing spelregels
4. Mobiliteit en positioning
5. Omgang spelers, coaches en publiek
6. Samenwerking met collega

In het kader van het Arbitragerapport is ervoor gekozen 'Voorbereiding op de wedstrijd' niet als kwalificatie op te nemen. Uiteraard is dit onderdeel van groot belang voor de beide scheidsrechters, maar hoeft door de beoordelaar niet te worden gevalideerd. Voor de volledigheid volgt hieronder de kwalificatie 'Voorbereiding op de wedstrijd', die overigens voor iedere categorie scheidsrechters dezelfde competenties bevat.

Voorbereiding op de wedstrijd

- Contacteert collega in de week voor de wedstrijd
- Oriënteert zich op het belang van de wedstrijd
- Is op tijd aanwezig
- Maakt duidelijke afspraken met collega
- Controleert samen met collega het veld
- Doet tijdig de warming-up

Voor de beoordelaars zijn er twee categorieën: degenen die scheidsrechters beoordelen in de categorie G, F/3 en E/2 en degenen die scheidsrechters beoordelen in de categorie D/1, C, B en A.

NB Voor Bondsscheidsrechters in Opleiding (BIO's), die in de G-groep zitten, worden in beginsel de speciale begeleidingsformulieren gebruikt. Echter, op verzoek van zowel DBa's als BIO's zelf is de mogelijkheid geschapen dat een langs de lijn aanwezige beoordelaar het Arbitragerapport gebruikt. Op deze wijze kunnen BIO's alvast wennen aan de beoordelingssystematiek.

COMPETENTIES CATEGORIE G en F/3

Begeleiden wedstrijd

- Staat (zo mogelijk) stil als hij fluit en staat stil als hij aanwijst
- Gebruikt verschil in intonatie
- Ontwikkelt begrip voor de juiste waarneming

Toepassing spelregels

- Past de regels juist toe (interpretatie van opzet en geen opzet, herkenning)
- Past briefing consequent toe (bijv. voor een sliding op de man moet gewoon geel worden gegeven)
- Ontwikkelt de kennis m.b.t. het verschil tussen opzet en onkunde
- Bestraft lompe overtredingen op het veld
- Past kaartgebruik gedoseerd toe (strafopbouw omkeren)
- Kan hoofdzaken onderscheiden van bijzaken (voorbeeld: plaats vrije slag in of buiten de 23-meter)

Mobiliteit en positioning

- Volgt het spel en leert anticiperen: bereidt zich voor op de volgende positie/handeling
- Voldoet aan positie hockeysticklijn, afwijking is verbeterpunt (standaard looplijnen toepassen)
- Voldoet aan posities strafcorner, strafbal, uitslag, hoge ballen en afstand tussen beide scheidsrechters

Omgang met spelers, coaches én publiek:

- Blijft neutraal en objectief/zakelijk en voorkomt daarmee een eenzijdige vriendschappelijke benadering.
- Bewaakt positie van teambegeleiders en wisselers nabij de eigen bank
- Gedraagt zich correct en respectvol naar spelers en teambegeleiders
- Ontwikkelt communicatievaardigheden (verbaal en non-verbaal) en legt daarmee de basis voor management en controlevaardigheden

Samenwerking met collega-scheidsrechter:

- Maakt afspraken over wie waar fluit (veldverdeling)
- Fluit niet stereo en wijst niet mee met collega
- Ondersteunt collega waar en indien nodig
- Fluit niet in de cirkel van de collega
- Geeft geen ongevraagd advies

COMPETENTIES CATEGORIE E/2

Begeleiden wedstrijd

- Fluit consequent
- Voelt speltechnische ontwikkeling van de wedstrijd aan
- Herkent welke richting spelers en begeleiders op willen

Toepassing spelregels

- Past alle onderwerpen uit het spelreglement en de briefing juist toe
- Herkent kleine vertragende overtredingen
- Herkent breakdown of play (nog los van de bestraffing)
- Geeft de juiste strafmaat bij de overtreding
- Past interpretatie van de hoge bal juist toe
- Past interpretatie van gevaarlijk spel juist toe
- Heeft een tijdige en correcte opbouw van spel- en persoonlijke straffen
- Past alleen een spelstraf toe als voordeel geen optie is

Mobiliteit en positioning

- Hanteert de gebruikelijke standaardposities
- Houdt een juiste positionering de hele wedstrijd vol
- Komt mee op waar dat kan

Omgang met spelers, coaches én publiek

- Is open, blijft authentiek en toont empathie indien gewenst
- Voelt de emoties aan
- Is actief in communicatie richting spelers en teambegeleiders om te laten zien dat de wedstrijd onder controle is.
- Is onderweg naar natuurlijk gezag

Samenwerking met collega-scheidsrechter

- Zorgt samen met collega voor eensluidende toepassing en interpretatie
- Staat collega bij (voor, tijdens en na de wedstrijd)
- Fluit bij (kleine) overtreding niet voor de voeten van de collega
- Laat collega te allen tijde in zijn/haar waarde

COMPETENTIES CATEGORIE D/1

Begeleiden wedstrijd

- Hanteert een juiste timing; grijpt in op het juiste moment
- Stimuleert flow of the game
- Fluit voorspelbaar
- Beoordeelt ook situaties *off-the-ball*

Toepassing spelregels

- Hanteert spelreglement en briefing eenduidig
- Herkent alle kleine of irriterende overtredingen en treedt hiertegen op
- Herkent breakdown of play en treedt hiertegen op
- Hanteert een opbouw in de straffen die duidelijk is gedurende de wedstrijd

Mobiliteit en positioning

- Staat op de juiste afstand ten opzichte van de situatie, zonder dat hij te laat is bij de volgende situatie (anticipeert)
- Blijft beweeglijk
- Kiest steeds de meest optimale positionering (cirkelsituaties)
- Kiest tijdig de juiste positie om collega te ondersteunen

Omgang met spelers, coaches én publiek

- Herkent bepalende momenten uit een wedstrijd en acteert hiernaar (bijv. commotie bij een doelpunt)
- Is in staat emoties functioneel in te zetten
- Straalt rust en vertrouwen uit
- Laat aan spelers en teambegeleiders zien dat de wedstrijd onder controle is
- Communiqueert (verbaal en non-verbaal) met spelers en teambegeleiders om controle te houden
- Durft impopulaire maatregelen te nemen (indien noodzakelijk)
- Vertoont natuurlijk gezag met als gevolg acceptatie en gaat bewust om met zijn machtspositie (indien noodzakelijk)

Samenwerking met collega-scheidsrechters

- Vormt een team met collega (voor, tijdens en na de wedstrijd)
- Brengt de collega (waar nodig) naar een hoger niveau
- Neemt leidende rol indien noodzakelijk

COMPETENTIES CATEGORIE C

Begeleiden wedstrijd

- Hanteert een juiste timing; grijpt in op het juiste moment
- Voorkomt, door vroegtijdig in te grijpen met behulp van diverse managementmiddelen, dat wedstrijd uit de hand loopt
- Stimuleert flow of the game
- Zorgt voor optimale balans tussen flow en control
- Fluit voorspelbaar
- Beoordeelt ook situaties *off-the-ball*

Toepassing spelregels

- Fluit conform de briefing en komt de gemaakte afspraken na
- Hanteert spelreglement en briefing consequent
- Herkent kleine of irriterende overtredingen en treedt hiertegen op
- Herkent breakdown of play en treedt hiertegen op
- Hanteert een opbouw in de straffen die duidelijk is gedurende de wedstrijd

Mobiliteit en positionering

- Staat op de juiste plek ten opzichte van de situatie, zonder dat hij te laat is bij de volgende situatie (anticiperen)
- Blijft beweeglijk en kiest meest optimale positionering (cirkelsituaties)
- Kiest tijdig de juiste positie om collega optimaal te ondersteunen

Omgang met spelers, coaches én publiek

- Communiceert (verbaal en non-verbaal) met spelers en teambegeleiders om controle te houden
- Durft impopulaire maatregelen te nemen (indien noodzakelijk)
- Vertoont natuurlijk gezag met als gevolg acceptatie en gaat bewust om met zijn machtspositie (indien noodzakelijk)
- Beslissingen worden begrepen en geaccepteerd door teams
- Laat aan spelers en teambegeleiders zien dat de wedstrijd onder controle is
- Demonstreert zijn persoonlijkheid door middel van het concreet aangeven van de grenzen, door het aangaan van de confrontatie wanneer grenzen worden overschreden, door het uitstralen van dominantie in de zin van "leider zijn in het proces, regels stellen en handhaven, sturing geven", door de motor aan de gang te houden, door frontaal zichtbaar te zijn, door rust en waardigheid uit te stralen, door het vooruit stappen, het bewegen naar spelers toe, door de taak serieus en met liefde te nemen, door het uitstralen van zelfvertrouwen, door autoriteit en democratie uit te stralen, door zijn beslissingen te verkopen, door de juiste balans te hebben tussen empathie en arrogantie, door in de communicatie zorgvuldig en concreet te zijn.

Samenwerking met collega-scheidsrechters – scheidsrechter:

- Vormt een team met collega (voor, tijdens en na de wedstrijd)
- Maakt wanneer nodig optimaal gebruik van de ondersteuning van de collega
- Weet communicatieapparatuur op effectieve wijze te gebruiken

COMPETENTIES CATEGORIE B

Begeleiden wedstrijd

- Is in staat gecompliceerde wedstrijden tot een goed einde te brengen
- Heeft inzicht in spelpatronen/-systemen (full-press, half-court etc.) en past zich daaraan aan
- Is in staat het afgesproken gameplan aan te passen
- Kan de wedstrijd lezen en is proactief in plaats van reactief
- Weet door juiste inzet van managementmiddelen zoveel mogelijk op te lossen door middel van management en zet pas daarna controlemiddelen in

Toepassing spelregels

- Is iedere wedstrijd consistent in nakomen gemaakte afspraken van de briefing
- Is uitstekend in staat om op ieder landelijk niveau onderscheid te maken tussen opzettelijk en onopzettelijk
- Weet wanneer en waar te fluiten
- Heeft moed te laten spelen, om te 'laten strijden' voor de bal en grijpt in wanneer dit echt noodzakelijk is: "Ik fluit niet, tenzij..."

Mobiliteit en positionering

- Leest de wedstrijd zodanig dat hij op het juiste moment op de juiste plek staat
- Is zich ervan bewust dat in de cirkel meerder posities mogelijk zijn voor de meest optimale waarneming
- Kiest tijdig de juiste positie om collega optimaal te ondersteunen

Omgang met spelers, coaches én publiek

- Communiceert (verbaal en non-verbaal) met spelers en teambegeleiders en zorgt daarbij voor het 'verkoppen van beslissingen'.
- Durft impopulaire maatregelen te nemen (indien noodzakelijk) maar kan ook empathische kant inzetten
- Is op weg naar volledig vertrouwen en acceptatie door teams
- Gebruikt zijn persoonlijkheid ...

Samenwerking met collega-scheidsrechters – scheidsrechter:

- Is in staat om de leidende rol te nemen zowel binnen als buiten het veld, zonder het teamwork, de samenwerking uit het oog te verliezen
- Brengt de collega naar een hoger niveau

COMPETENTIES CATEGORIE A

Begeleiden wedstrijd

- Zorgt dat alle wedstrijden met soms hoge belangen tot een goed einde worden gebracht
- Kent de uitdagingen van wedstrijden op hoog landelijk niveau en handelt daarnaar
- Demonstreert een zelfverzekerde en overtuigende managementstijl die mede bijdraagt aan het sportieve verloop van een wedstrijd en voorkomt dat controlemiddelen moeten worden ingezet

Toepassing spelregels

- Is iedere wedstrijd consistent in nakomen gemaakte afspraken van de briefing
- Is ook op het hoogste niveau in staat om onder druk de juiste beslissingen te nemen
- Weet hoe om te gaan met fouten en is in staat dit te herstellen

Mobiliteit en positionering

- Leest de wedstrijd zodanig dat hij altijd op het juiste moment op de juiste plek staat
- Is zich ervan bewust dat in de cirkel meerder posities mogelijk zijn voor de meest optimale waarneming
- Is zich continu bewust van zijn taak om op tijd collega optimaal te kunnen ondersteunen

Omgang met spelers, coaches én publiek

- Communiceert (verbaal en non-verbaal) met spelers en teambegeleiders en creëert mede daardoor een veilige atmosfeer op het veld
- Vertrouwen in scheidsrechter(s) is nadrukkelijk aanwezig; geniet volledige acceptatie
- Weet impopulaire maatregelen te 'verkopen' mede door empathische aanpak (vorm versus inhoud)

Samenwerking met collega-scheidsrechters – scheidsrechter:

- Is gericht op het beter maken van collega's binnen alle categorieën
- Neemt verantwoordelijkheid zowel binnen als buiten het veld
- Heeft het vertrouwen en de acceptatie van al zijn collega's

BASISCOMPETENTIES BEOORDELAARS EN SCHEIDSRECHTERCOACHES

- Coacht/enthousiasmeert
- Observeert/neemt waar (observeren-registreren-classificeren-evalueren = ORCE)
- Voert een planning- en reflectiegesprek
- Heeft plezier en (zelf)vertrouwen
- Laat scheidsrechter nadenken over verantwoordelijkheden
- Is zich bewust hoe gedrag overkomt op scheidsrechter
- Leert positief te kijken en noemt de positieve punten eerlijk en concreet
- Is zich bewust van voorbeeldpositie en adviseert vanuit een positieve dynamiek
- Verduidelijkt gedachten, gevoelens en doelstellingen van de scheidsrechter en vertaalt deze naar de praktijk
- Maximaliseert de potentie van de scheidsrechter
- Ontvangt feedback van de scheidsrechter

BEOORDELAAR F- EN E-CATEGORIE

Observeert en evalueert scheidsrechters op basis van vastgelegde kwalificaties/competenties met accenten op:

- Toepassing spelregels
- Mobiliteit en Positioning
- Samenwerking met collega-scheidsrechter
- Basis wedstrijdmanagement (niveau moet hoger zijn dan de basis die van een scheidsrechter wordt verlangd)

en:

Enthousiasmeren en positief blijven is een essentieel uitgangspunt (door beoordeelaar)

BEOORDELAAR D-, C-, B- en A-CATEGORIE

Observeert en evalueert scheidsrechters op basis van vastgelegde kwalificaties/competenties met accenten op:

- Management
- Flow versus control
- Timing
- Persoonlijkheid (houding en uitstraling)

en:

Heeft een coachende rol